

HRVATSKA PANEUROPSKA UNIJA
FOEDUS PANEUROPAEUM CROATICUM

Glas

BROJ 8 • PROSINAC 1997. • godina II

PANEUROPE

RASTE POPULARNOST NAŠIH TRIBINA

Fredi Kramer

Hvale vrijedna ideja organiziranja TRIBINA naišla je među našim članstvom i simpatizerima, kao i široj javnosti na vrlo pozitivan odjek. TRIBINE u Hrvatskoj paneuropskoj uniji postale su vrlo popularne, a dosad je na njima nastupilo niz eminentnih stručnjaka i izuzetno zanimljivih govornika iz raznih područja. Podsjetit ću stoga samo na nekoliko predavača i tema koji su oduševili svojim načinom izlaganja i zanimljivošću. Tako su jedne listopadske nedjelje 1994. prof. dr. Marko Đidarov i dr. Neven Šimac govorili na temu "Povratak demokraciji i Europi", preko prava i politike, austrijski generalni konzul u Krakovu dr. Emil Grix imao je vrlo zanimljivu temu "Srednja Europa danas". U našim prostorijama Milovan Baletić, predstojnik Ureda za odnose s javnošću u Vladi Republike Hrvatske vrlo zanimljivo

je govorio na temu "Hrvatska u svijetu". Vrlo dobro predavanje održao je prof. dr. Juraj Kolarić na temu "Hrvatska i križ", o starom mostu u Mostaru govorio je ing. Josip Šilić, dopredsjednik Hrvatske kršćanske demokratske unije, a o putevima privatizacije u Europi s osvrtom na Hrvatsku, izlagala je prof. dr. Ingrid Detter Doimi Frankopan, sveučilišni profesor međunarodnog prava u Stocholmu i Londonu.

S temom o međunarodnom sudu za ratne zločine nastupio je na našoj TRIBINI prof. dr. Zvonimir Šeparović, o fenomenu Žirinovskog govorio je mr. Anto Knežević, ravnatelj Hrvatskog informativno-kulturnog zavoda. Za poznavatelje gospodarskih prilika vrlo korisno predavanje održao je Davorin Štern, tadašnji ministar gospodarstva s temom "Gospodarstvo u Hrvatskoj".

Pažljivi slušatelji, članovi i prijatelji HPEU

Među zapaženija predavanja svakako spada i nastup bivšeg veleposlanika Njemačke u Republici Hrvatskoj dr. Horsta Weisela, koji je iznio svoja iskustva iz četverogodišnje diplomatske službe u Hrvatskoj. Veliku pozornost proslavljenih hrvatskih sportaša privuklo je predavanje Fredija Kramera s temom "Stoljeće hrvatskog športa modernog doba", prof. dr. Tomislav Ladan govorio je na temu "Novi govor ili novogovor", ministar pomorstva, saobraćaja i veza u Vladi Hrvatske mr. Željko Lužavec iznio je poteškoće i alternative u izgradnji prometnica i integracije Hrvatske u europski sustav.

Predstojnik vladina Ureda privremene uprave za uspostavu hrvatske vlasti na području Istočne Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema, Ivica Vrkić govorio je o mirnoj integra-

ciji hrvatskog Podunavlja u politički i gospodarski sustav Hrvatske. Veliku pozornost privukao je svojim predavanjem dugogodišnji dopisnik Vjesnika i Večernjeg lista u Parizu, Mirko Galić s temom "Hrvatska između Europe i Balkana". Bilo je još vrlo zanimljivih predavanja, ali i iz ovog kraćeg pregleda nije teško zaključiti koliko je naša TRIBINA bila uspješna u angažiranju zanimljivih predavača i izboru aktualnih tema.

Kao voditelji istakli su se prof. dr. Zvonimir Šikić, prof. Nevenka Nekić, dr. Marko Veselić, prof. dr. Mislav Ježić, Mirko Barišić, dipl. ing., prof. dr. Borna Bebek-Pelsöecz, prof. Vladimir Vadjon i Fredi Kramer.

Ohrabreni uspjehom naših tribina kao i željom da se one nastave, u pripremi je već nekoliko zanimljivih predavača i vrlo aktualnih tema. Tako će uskoro nastupiti franjevac dr. Bonaventura Duda, prof. Viktor Žmegač, dr. Ognjen Kraus, prof. dr. Mirko Grmek i prof. Željka Čorak. Za sve njih vlada veliko za-

nimanje, a naše TRIBINE ostat će i dalje idealna prilika da se u neposrednom kontaktu s predavačima dobiju odgovori na mnoga pitanja iz njihovog bogatog stvaralačkog rada.

75. OBLJETNICA PANEUROPKE UNIJE REPUBLIKE AUSTRIJE

SIGURNOST, EKONOMIKA I LJUDSKA PRAVA

N. Nekić, prof., dopredsjednica HPEU

Hrvatska paneuropska unija sudjelovala je u Beču na poziv PEU Republike Austrije prigodom proslave 75. obljetnice austrijske Paneuropske unije, koja se odvijala pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Austrije dr. Thomasa Kleistila. Ovu svečanost organizirali su: Paneuropske unija Austrije i Austrijsko društvo za europsku politiku. Bila je to prigoda da se iznesu austrijska stajališta u svezi europskih integracija, ali isto tako da se čuju mišljenja i o drugim zemljama koje se približavaju ulasku u Europsku uniju, pa tako i o Hrvatskoj. Govornici su bili ugledni članovi Europskoga parlamenta iz Strasbourga: dr. Otto von Habsburg, Karl von Habsburg i dr. Ursula Stenzel. Također su nastupili: dr. Benita Ferrero-Waldner, državna tajnica Austrijskoga parlamenta i voditelj generalštabne skupine, zadužene za pitanja sigurnosti dipl. ing. Günter Greindl.

Istaknuti su problemi sigurnosti, ekonomike i ljudskih prava. Vrlo iscrpno govorio je o sigurnosti g. Greindl, koji je nakon kratkog povijesnog uvoda dao presjek situacije u sadašnjoj Europi, gdje se sve više javlja organizirani kriminal, nova oružja, kemijska oružja, ekološke katastrofe, politički terorizam i razne druge opasnosti. Stoga je potrebna jaka vojna europska sila ujedinjene Europe koja bi u okviru NATO-a obuhvatila sve ze-

mlje, a ne samo neke. Jer, smatra general, one zemlje koje bi ostale izvan snaga NATO-a bile bi zemlje drugoga reda. O sadašnjoj ulozi SAD-a, general je rekao da izaziva negodovanje u Europi jer se europska sigurnost može ostvariti samo podjednakom snagom američkih i europskih vojnih potencijala. Svima je jasno da će ujedinjena Europa postati najjača ekonomska sila svijeta i stoga mora postojati odgovarajuća vojna sastavnica. Za sada ostaje otvoreno pitanje ne samo malih zemalja, poput Hrvatske, za koje je posve jasno da moraju biti primljene u članstvo EU-a, nego i Rusije. Prilike su danas bolje nego ikada za sve te integracije i Europa to ne bi smjela propustiti. O sigurnosnim pitanjima govorio je i Karl Habsburg, te naveo niz primjera da potvrdi kako je sigurnost i vojna komponenta gotovo ispred ekonomske u pitanjima europske integracije. Svi sukobi do sada bili su između raznih naroda i ta opasnost nije minula, ako se znaju neuralgične točke. I ostali govornici dali su pitanjima sigurnosti i vojnom ujedinjenju Europe prvenstveno značenje. Posebno se na razna motrišta sigurnosti osvrnula dr. Benita Waldner, govoreći o europskom prometu kao elementu sigurnosti, kriminalitetu, načinu komunikacija, ljudskim pravima, ekologiji koja postaje sve značajniji čimbenik reda i mira.

Gospodarski interesi su drugi po redu značenja u tim pregovorima i prema riječima sudionika, ljude oni najviše zanimaju. Nova zajednička valuta nekima se čini kao prijetnja postojećoj pojedinačnoj valuti razvijenih zemalja, a čuju se i glasovi da razvijeni ne žele potpomagati nerazvijene koje su mahom zemlje u tranziciji. Stoga za mnoge EU nije samo po sebi razumljiva stvar. Prema riječima dr. Ursule Stenzel ne postoji sloga u Vijeću Europe, ali prevladava mišljenje da ujedinjena Europa mora biti znatno više od uspješnoga tržišta, pa stoga i zemlje istoka, koje su nastale raspadom komunističkih sustava, a u kojima živi približno 100 milijuna stanovnika, predstavljaju ne samo cvatuće tržište budućnosti, nego i neminovni prostor integracija. U slučaju njihova isključivanja iz ovih procesa, mogle bi nastati nesagledive posljedice ne samo u njima samima, nego i u ostaloj ujedinjenoj Europi. Čini se da bi strahovi koje Europa pamti iz dvadesetog stoljeća mogli biti najbolji centripetalni agensi.

Ljudska prava i njihova primjena u takvoj Europi jesu i bit će važna i ona će pridonijeti da se i mali narodi i nacionalne skupine osjete zaštićenima, a time će se stvoriti i međusobno prijateljsko ozračje. I u tome je upravo bitna razlika između EU-a i paneuropskoga pokreta, rekao je za govornicom vелеbne dvorane "Haus der Industrie" (Industrijskoga doma) u Beču dr. Otto von Habsburg. Prema zamisli osnivača paneuropskoga pokreta

Richarda von Coudenhove-Kalergija u Europu spadaju svi narodi koji u njoj žive od Atlantika do Urala. On je davno, odmah iza Prvoga svjetskoga rata, uvidio da mir i nova versajska Europa nisu pravedni i da takav novi poredak vodi u novi rat. Uz njega su pristajali kao sljedbenici Gustav Stresemann, Aristide Briant, Rainer Maria Rilke, Thomas Mann, Stefan Zweig, Paul Claudel, Jules Romains, Miguel de Unamuno, Richard Strauss, Albert Einstein i mnogi drugi. Dr. Otto Habsburg istaknuo je gotovo strasnom snagom govorničkog temperamenta da danas postoji velika i snažna protuhrvatska promidžba koja želi Hrvatsku izbaciti iz ovih integracija. O kršenju ljudskih prava u Rusiji i drugdje nitko ne govori kao razlogu za isti takav postupak. Međutim, manipulira se s položajem Hrvatske koja je zaslužila svojim cijelim povijesnim postojanjem i sudjelovanjem kod izgradnje europske kulture da postane ravnopravni član te zajednice. Nakon toga se dvoranom prolomio jaki aplauz i hrvatsko izaslanstvo je moralo po drugi put ustati da pozdravi riječi dr. Otta Habsburga i da bude pozdravljena.

Brojni su članovi Paneuropske unije, koji danas zastupaju svoje zemlje u Europskom parlamentu u Strassburgu. Njihova nazočnost s dr. Ottom von Habsburgom na čelu daje nade u možda nešto složeniji, ali sigurni pristup i našoj domovini Hrvatskoj u zajednicu europskih naroda.

Dubrovnik

**Kongres, izložba i predstavljanje
knjige u Dubrovniku**

IZLOŽBE

SREDOZEMNI I SREDNJOEUROPSKI KULTURNI KRAJOLICI HRVATSKE

Izazovi slobodnog vremena

Slobodno vrijeme, kultura i turizam, kao čimbenici i izazovi u procesima obnove i modernizacije zajednice bile su teme 10. kongresa Europskog udruženja za slobodno vrijeme i rekreaciju (ELRA). To je neprofitna organizacija koja okuplja istaknute europske stručnjake iz oblasti organiziranja i kreiranja slobodnog vremena i rekreacije. Tema ovogodišnjeg skupa u Dubrovniku od 29. rujna do 1. listopada 1997. bila je modernizacija u turizmu i kulturi. Prema riječima sudionika modernizacija je izazov koji ujedno ima svrhu pomoći u izlasku iz krize i može pridonijeti osuvremenjivanju cijele europske zajednice.

Kongres je otvorio prof. dr. Wolfgang Nahrsted, predsjednik ELRA-e, a uz niz zanimljivih predavanja o ovoj temi vrlo zapaženo je bilo predava-

nje našeg predsjednika prof. dr. Mislava Ježića pod nazivom "Slobodno vrijeme i putovanje u europskoj po-

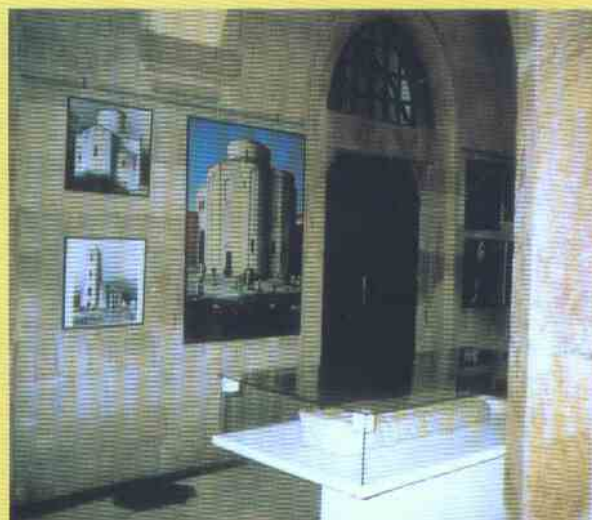
vijesti". Hrvatska Paneuropska unija, Zagreb bila je i jedan od suorganizatora ovog kongresa.

Predsjednik HPEU prof. dr. Mislav Ježić i gosp. Ivan Mustać, direktor Arhiva u Dubrovniku

Poslovna tajnica HPEU Jasna Čmelić, prof priprema prodaju knjige

Detalj s izložbe

Po prvi puta uz izložbu i knjiga

Naša izložba, nakon nekoliko europskih gradova, za vrijeme ELRA kongresa postavljena je u najljepšoj palači Dubrovnika - Palači Sponza. Ovo arhitektonsko djelo Paskoja Miličevića i braće Andrijića iz XVI. stoljeća, kao što je nekad služilo različitim namjenama, od kovnice novca do škole, tako je i ovaj puta na divljenje mnogih ugostilo izložbu. Prekrasan ambijent dao je i dodatnu vrijednost

fotografijama i postamentima. Uz nazočnost velikog broja uzvanika izložbu su otvorili direktor Arhiva u Dubrovniku (čuvenog kao najstariji arhiv u Europi koji čuva ispravu iz 1022. godine i mnoge zapise o povijesti Dubrovnika) i naš predsjednik. Drugog dana ERLA kongresa u Međunarodnom središtu hrvatskih sveučilišta održana je promocija knjige "Srednjoeuropski i sredozemni kulturni krajolici Hrvatske". Knjigu su

predstavili prof. dr. Mislav Ježić, dr. Ivica Martinović i predstavnik nakladnika Srećko Lipovčan. Interesantno je pripomenuti, da je uz izložbu, po prvi puta ova knjiga uz hrvatsko izdanje bila predstavljena izdanjima na engleskom, francuskom i njemačkom jeziku. Sudionici kongresa i domaćini s pažnjom su pogledali izložbu, a dio posjetitelja kupio je knjigu i tako saznanja o Hrvatskoj ponio i u svoj kraj.

Dresden

Na poziv Saskog parlamenta HPEU postavila je izložbu "Sredozemni i srednjoeuropski kulturni krajolici Hrvatske" u velikom predvorju zgrade Parlamenta u Dresdenu.

Pod pokroviteljstvom predsjednika Saskog parlamenta gosp. Ericha Iltinga i Paneuropskog kluba u Saskom parlamentu izložbu je priredio, uz HPEU, gosp. Volker Schimpff, čije veliko zalaganje i prijateljstvo zaslužuje našu zahvalnost. Ova izložba je već obišla gradove Europe -Strasbourg, Pariz, Beč, Kairo - nastojeći prikazati tragove hrvatske kulturne prošlosti kojima se naša domovina duboko ukorijenila u europsko tlo. Vrijedna djela naše arhitekture, skulpture i slikarstva prikazana su na dojmljiv način velikim fotografijama, a izložbu prati vodič i knjiga koja na stotinu stranica donosi tekstove naših najpoznatijih stručnjaka: dr. Mislava Ježića, dr. Radoslava Katičića, prof. Ante Rendić-Miočevića, dr. Radova-

Prof. dr. Mislav Ježić, predsjednik HPEU otvara Izložbu

na Ivančevića i dr. Josipa Bratulića. Knjiga je tiskana na četiri jezika - hrvatskom, francuskom, njemačkom i engleskom.

Za prigodu otvaranja izložbe Saski parlament tiskao je pozivnicu koja je ne samo obavijest o izložbi, nego i objašnjenje paneuropskoga djelovanja, a posebno hrvatskih nastojanja u

PE krugu. U ovom značajnom tekstu koji njemačkoj javnosti u Saskoj otkriva i tragediju Hrvatske kaže se da je Paneuropska unija energično poduprla borbu Hrvatske protiv velikosrpsko-komunističke agresije kao i nastojanja da Hrvatska dobije svoju nezavisnost. No Hrvatsku se može znatno bolje upoznati kroz njenu bo-

Mitteleuropäische und mediterrane Kulturlandschaften Kroatiens

vom 7. Oktober bis 30. Oktober 1997

gatu kulturnu baštinu, negoli kroz posljednje tragično ratno razdoblje. Stoga ova izložba pokazuje što je Hrvatska - ne jedna divlja provincija na kravom Balkanu, nego prebogata riznica srednjoeuropske i mediteranske kulture. Postoje određene sličnosti u novijoj povijesti Saske i Hrvatske koje su obje nakon izlaska iz komunističkog režima prisiljene izgrađivati i revitalizirati ne samo zgrade, nego cjelokupnu duhovnu klimu.

Na otvorenju izložbe govorili su gosp. Heiner Sandig, dopredsjednik Saskoga parlamenta, gosp. Volker Schimpff, glasnogovornik Paneuropskoga kluba u Saskom parlamentu, gosp. Hans-Cristian Schneider, zastupnik DePfa-Immobilien-management AG, bez čije nesebične materijalne pomoći ne bi mogla biti postav-

ljena ova izložba i gosp. dr. Mislav Ježić.

Gosp. Heiner Sandig istaknuo je značenje tradicionalnih veza Hrvatske i Njemačke kao i čudesno otkriće ljepota i vrijednosti koje ova izložba nudi posjetitelju. Donator gosp. Schneider ukazao je na potrebu suradnje prilikom ponovne izgradnje srednjoeuropskoga prostora, ali najvatreniji i najljepši govor izrekao je gosp. Volker Schimpff (koji donosimo u prijevodu). Nakon naših domaćina dr. Mislav Ježić govorio je iscrpno o djelima prikazanim na fotografijama, njihovu nastanku i značenju u okvirima europskih dometa.

U ostvarenju ove značajne manifestacije hrvatske kulturne javnosti, sudjelovali su osim članova HPEU i gosp. Maciejewski te gđa Gisela

Klaus. Svima lijepa hvala.

Nakon Dresdena izložba putuje u Berlin uz pomoć Konzulata RH, iz čijeg je kruga na otvorenju u Dresdenu bio nazočan zamjenik generalnoga konzula RH gosp. mr. Stjepan Staničić.

Rastajući se s Dresdenom koji tek sada počinje sasvim ozbiljno liječiti rane od Drugoga svjetskoga rata, sjećamo se da je upravo tu, u blizini, izvojevao posljednju pobjedu Napoleon godine 1813., pokušavši željezom i krvlju ujediniti Europu. Ona se nasilju uvijek odupirala, a o svom ujedinjenju odlučit će miroljubivo i dobrovoljno. Nadamo se da će Hrvatska biti neizostavno i potpuno zasluženo njen pripadajući dio kao što to i ova izložba prikazuje.

Za HPEU Nevenka Nekić, prof.

NIGDJE NIJE EUROPA TAKO SREDOZEMNA KAO U HRVATSKOJ

GOVOR GOSP. VOLKERA SCHIMPPFA PRILIKOM IZLOŽBE U SASKOM PARLAMENTU

Danas otvaramo izložbu Paneuropske unije Hrvatske; to je prva strana izložba u Saskom parlamentu. Priredio ju je Paneuropski klub pri Saskom Parlamentu - udruženje onih saskih poslanika koji su odani paneuropskoj ideji. To nas približava pitanjima:

- što je Paneuropa,
 - što želimo ovom izložbom,
 - zašto pokazujemo izložbu u predvorju jednog parlamenta?
- Paneuropa je cijela Europa. Paneu-

ropska unija je nastala 1923. godine kao odgovor na pustošenja Prvoga svjetskog rata, kao alternativa kriznim i ratohušakčkim previranjima vremena između dva rata. Ta alternativa je bilo združivanje naroda Europe umjesto neprijateljskih podjela unutar nje, te propadanja u gospodarsku i političku beznačajnost prema svijetu. To je odgovor na europsko pitanje, koje je postalo još aktualnije poslije Drugoga svjetskog rata, a nije ni danas, nakon pa-

da Željezne zavjese, izgubilo na svojoj aktualnosti.

Paneuropa znači cijelu Europu. Kao prvi europski pokret za ujedinjenje, Paneuropska unija ne prilagođava se postojećim strukturama, kako je to površno i opasno izjednačavanje (zapadno) Europske unije od šest, dvanaest ili sada petnaest članova, s nazivom Europa; isto tako ne može se Europa definirati prema slučajnostima podjele poglavlja u zemljopisnim knjigama. Za paneuropski po-

kret naziv Cijela Europa znači duhovni sadržaj Europe, njezine nezaobilazne vrijednosti i kulturne tradicije. Njezin znak, crveni križ preko zlatnog sunca, simbolizira dva temelja Europe - njenu antiknu (klasičnu) tradiciju i kršćansku vjeru. Paneuropska unija teži ujedinjenju Europe kao zajednice koja se temelji na kršćanskim zapadnim vrijednostima, zajednice sloboda, prava i mira. Takva Europa može samo onda uspjeti, ako u njoj štitimo ona ljudska prava svakog pojedinca kojima nas je obdario Bog, zatim, slobodan razvoj svih nacija, naroda i nacionalnih manjina.

Umjetnička djela iz Hrvatske - od trećeg tisućljeća prije Krista pa sve do 20. st., čije fotografije vidite na našoj izložbi ogledalo su takovog duhovnog sadržaja. Za razliku od Saske, Hrvatska je bila dio klasične civilizacije. Kipovi kao Kairos iz Trogira, građevine kao Dioklecijanov palača u Splitu svjedoče o tome. Nigdje izvan Ravene ne može se vidjeti takova simbioza kasne antike i kršćanstva kao u Eufrazijevoj bazilici u Poreču. Dvije središnje građevine karolinškog vremena stoje jedna u Aachenu, a druga u dalmatinskom Zadru. Romaničke gotске katedrale, renesansni gradovi, barokni dvorci i crkve, te konačno i oblikovanje velikih gradova 19. i 20. st. pokazuju isti sadržaj europske kulture, kakvu poznajemo iz Saske i Češke, rajnske oblasti i Lombardije. Ali ti su spomenici kulture istodobno nezamjenjivi - praška katedrala Sv. Veit ili crkve u Firenci, ne mogu nadomjestiti poznavanje zagrebačke, šibenske ili trogirске katedrale. Toranj crkve Sv. Marije u Zadru dobio je 1105. godine križno rebrasti svod, te tako pripada počecima gotike. Nigdje se ne mogu naći tako nadahnuti planovi idealnih renesansnih gradova kao u Hrvatskoj - plan Karlovca pokazan je na izložbi, a ostali kao onaj grada Paga na istoimenom otoku pripada među mnoge koji se na 68 slika ne mogu pokazati. Goleme zidine Dubrovnika i dvoraca sje-

verne Hrvatske svjedoče o dvjesto godina u kojima je Hrvatska bila zaštitni zid cijele Europe prema turskim osvajačima. Iza antemurale christianitatis, koji su predstavljali Hrvati zajedno s njihovim habsburškim i mletačkim gospodarima, te Dubrovačkom Republikom, nastala su ista svjedočanstva protureformacijske barokne pobožnosti i bezbrižnog života plemstva kao svugdje između Pariza i Varšave, Muenstera i Venecije.

To je slika Hrvatske, koja se jako razlikuje od one koju smo prošlih godina dobivali putem medija. To je slika cvatuće i bogate srednjoeuropske i sredozemne kulture. Razaranja velikosrpsko-komunističkog rata, te osvajanja i istrebljena nisu tema naše izložbe. Samo usporedba dvorca

gosp. Volker Schimpff Mdl

grofa Eltza iz Vukovara pod hrvatskom i srpskom vlašću nagovještava o ogromnim gubicima i velikim stradanjima nenadomjestivih kulturnih dobara. On je ovdje odabran, jer je srpsko uništenje Vukovara bilo izrazito tako obrazloženo da je Vukovar previše srednjoeuropski, jedno strano tijelo u pregalačkom srpskom carstvu. Upravo Vukovar, ne samo jedan dvorac, već cijeli jedan srednjoeuropski barokni grad na visokoj obali Dunava, pokazuje neznanje i besmislenost, s kojom se tijekom rata stalno u Njemačkoj citirao Bismarck, da taj balkanski metež nije vrijedan kosti jednog pomeranskog grenadira (vojnika). Hrvatska nije na Balkanu (što je uostalom znao i Bismarck: za njega je bila u Austro-Ugarskoj). Hrvatska je - kao Austrija i Mađarska - Srednja Europa.

"Nigdje nije Sredozemlje tako srednjoeuropsko i nigdje nije... Srednja

Europa tako sredozemna kao u Hrvatskoj", piše Radoslav Katičić u katalogu izložbe. I time dobiva ova izložba i političku dimenziju. Nije slučajno da je ona najprije pokazana u Europskom parlamentu u Strasbourgu. Ona treba pomoći da se ispravi medijska slika tobožnje balkanske države, navodnog odcjepljenja od jedinstvene Jugoslavije, te pustog ratnog područja.

Ako Hrvatska pripada kulturnome srcu Europe, ako je ona Srednja Europa, onda mora i za Hrvatsku vrijediti ono što je predsjednik Milan Kučan rekao o 50. -oj obljetnici Maršalovog plana u Berlinu. Možete si predstaviti da s posebnim zadovoljstvom citiram jednog reformiranog komunističkog političara kao krunskog svjedoka na koga ne može pasti sumnja kako je pod paneuropskim utjecajem. Kučan je rekao da Srednja Europa nije samo zemljopisni pojam, da štoviše poslije pada Željezne zavjese u tom prostoru ponovno oživljavaju zajedničke tipične vrijednosti, osobite za tu samostalnu, kulturnu i duhovnu zajednicu...

Združena Europa je zadana po prirodi svojih vrijednosti, to je njezina budućnost, zato Srednja Europa želi sa svojim iskustvom i svojim idejama zajednički oblikovati budućnost ujedinjene Europe. Ostaviti čekati bilo koga iz Srednje Europe pred vratima Europske unije ili NATO-a, znači podržavati europske podjele ili ih ponovno obnavljati. Određivanje Srednje Europe ili jednog njezinog dijela kao neke vrste međuprostora, bilo bi neoprostivo, ne samo zbog velikih očekivanja i nastojanja tih naroda, nego i strukturnih političkih promjena u godini 1989. i 1990. Mjesto Hrvatske je - s njezinom kulturom, ljudima i vrijednostima koje oni zastupaju - u srcu Europe. Ova izložba, nadam se, doprinosi kako boljem razumijevanju te zemlje i njezinih ljudi, tako i razumijevanju svakog od nas, bogatstva hrvatskog priloga europskoj umjetnosti i kulturi.

KRŠTENJE PRINCA FERDINANDA ZVONIMIRA VON HABSBURGA

ZAGREB - 21.10.1997.

Kažu mi da napišem nešto o krstikama malog najvojvode Ferdinanda Zvonimira von Habsburga. Ali kako? Ne mogu! Ne znam riječi za to.

Svaki put kad se izbezumim nezgrapnim ponašanjem ili nezgrapnim postupcima moje okoline, svim onim "svakodnevnica" našega života, moram se prisjetiti tog "s-na na javi" - krstika kraljevića Ferdinanda Zvonimira. Ono djeluje kao ambrozij na dušu i tijelo moje. Ne znam kako da to opišem, našu katedralu u mirisu cvjetnjaka, s toliko predивно raspoređenog, izvanrednog cvjetnog bogatstva, okićenu kakvu je nikada vidjela nisam, pa onda samo bogoslužje u odmjerenom, svečanom ritmu, koje je predvodio uzoriti nadbiskup, kardinal Franjo Kuharić. Tu su bili bogobojazni i radosni rodaci, uzvanici i posjetitelji, te skladno i nježno pjevanje zbora - sve činitelji pre-

Presretni roditelji najvojvotkinja Francesca i najvojvoda Karl sa svojom djecom Eleonorom Jelenom i Ferdinandom Zvonimirom nakon krštenja

divne atmosfere. Crkva prepuna pozitivnog zračenja. Sve se to usjeklo u moje pamćenje i djeluje kao melem na dušu, kao zraka sunca u sivilu dana.

Sukladno svemu tome, ne manje čarobna bila je mlada mama, nadvojvotkinja Francesca, koja je energično ušla, noseći svog prekrasnog dječčića, tromjesečnu bebu u haljinici od svile u prirodnoj boji, ogrnutog čipkom od zlatnih niti, koja se mene dojmila, apsolutno izgledavši kao Alice u zemlji čudesa. Za mene je tim časom zaista boravak na krstikama postao onaj od Alice u zemlji čudesa. Poslije naših stradanja i rata, ovo je bila bajka, dar na kojem moramo nadasve zahvaliti cijeloj porodici nadvojvode von Habsburga. Zračenje međusobne ljubavi, koja se širila od nadvojvodskog para, tate Karla i mame Francesce sveukolo, bilo je tako intenzivno, i cijelo ozračje toliko čarobno, da su i oni "teenageri" koji su nekako

Djed Otton von Habsburg provjerava raspoloženje i spremnost unuka za krštenje

slučajno naletjeli u to subotnje poslijepodne kao ekskurzija da pogledaju katedralu, dobili dopuštenje velikodušnog nadvojvodskog roditeljskog para da pribivaju krštenju malog princa Ferdinanda Zvonimira. U stvari, bilo je to obiteljsko slavlje, gdje su i ti mladi ljudi stajali ushićeni, zadivljeni, širom otvorenih očiju, potpuno mirni i tihi, nadasve pristojni za sve to vrijeme trajanja svete mise i krštenja.

Zaista ne mogu opisati svu tu ljepotu i sklad krštenja, ali ostat će mi za vječna vremena taj osjećaj velike radosti, ljubavi i mira, kadgod se sjetim toga. Bogu hvala što mi je darovao pribivanje tom radosnom i divnom događaju, krštenju princa Ferdinanda Zvonimira von Habsburga, te kasnijem isto tako bajci sličnom, prekrasnom, toplom i iskrenom, ljubavlju prožetom obiteljskom slavlju.

Mr. Vesna Izaković

Kardinal Franjo Kuharić blagoslivlja princa

BUDUĆNOST U PROŠIRENOJ EUROPI

SKUPŠTINA PANEUROPSKE
UNIJE U BAVARSKOJ OD 8.
DO 10. STUDENOGA 1997.

Mr. Vesna Izaković

Skupštinu je otvorio gradonačelnik Regensburga prišljemom u Staroj gradskoj vijećnici iz 14. st. Osim svojih redovnih članova, skupština je okupila i pojedine goste iz Češke, Mađarske, Austrije i Hrvatske.

Dr. Voss, predsjednik bavarskog ogranka PEU-a, zahvalio je gradonačelniku na prijemu i pomoći pri organiziranju ove skupštine. Naglasio je važnost odabira Regensburga za mjesto održavanja ovogodišnje skupštine, jer je grad već od rimskih vremena bio važna utvrda na granici Rimskog Carstva. Također, važnu ulogu imao je kroz sva kasnija stoljeća, jer je položajno predstavljao izlazna vrata za središnju Europu prema istoku i jugoistoku. I danas je tu autocesta za Prag, a tim putem skraćuje se i putovanje do Bratislave, Beča, Budimpešte, pa je to povoljna prometna veza za Zagreb.

Sljedećeg dana, tijekom glasanja za novo predsjedništvo i ostale funkcije, za one koji nisu bili vezani za taj dio rada skupštine, bila je organizirana akcija po ulicama grada, u kojoj su mogli po želji sudjelovati i gosti. Tom se akcijom upoznavao građanstvo sa ciljevima i programom PEU-a, tj. dijelili su se prospekti, a na nekim se mjestima odgovaralo na upite. Toj akciji pridružila sam se kao i ostali gosti iz inozemstva, dijeleći prospekte. Kasnije je dr. Dirk Herman Voss još jednom pozdravio cijeli skup, jer dan ranije na prijem kod gradonačelnika nisu uspjeli doći niti uzvanici iz Češke, a niti oni iz Mađarske. Skupu se obratio i dr. Demel, poslovni tajnik.

Nakon prijedpodnevnih aktivnosti svi nazočni pozvani su u Gradski podrum na objed, a poslije podne je nastavljen rad u dva zanimljiva foruma.

Forum I. "Bavarsko-češko partnerstvo i budućnost u proširenoj Europi"

Svoja viđenja o tome iznijeli su Alfons Zeller, bavarski državni tajnik za financije (ministar financija), inače zamjenik dr. Vossa u PEU-u Bavarske, gospoda Uršula Schleicher, dopredsjednica Europskog parlamenta, dr. Ingo Friedrich, međunarodni dopredsjednik PEU-a, ing. Vaclav Slaviček, zamjenik ministra za gospodarstvo Republike Češke, a raspravu je vodio gosp. Bernhard Brantl, predsjednik PEU mladeži Bavarske. Prof. dr. Rudolf Kučera, predsjednik PEU-a Češke i Moravske, inače profesor povijesti i političkih znanosti, iznio je svoje viđenje. Ovaj forum je istaknuo veliku važnost međusobnog upoznavanja susjeda, osobito stvanovništva koje živi uz zajedničku granicu, jer je ta češko-njemačka granica bila dugo vrijeme blokirana, odnosno zatvorena za

bilo kakav kontakt. Samo boljim upoznavanjem može se opet izgraditi međusobno povjerenje koje trenutačno manjka s obje strane. Dobro je stoga uspostavljanje bratskih gradova i međumjesnih partnerstava, i to ne samo na kulturološkoj nego i na gospodarskoj osnovi. Prof. dr. Kučera govorio je o tome da se tu javlja i problem zakonodavstva koje je neuskadeno sa zahtjevima EU-a, a uskladiti u ovom trenu češko zakonodavstvo u tom smislu nije primjereno razvoju društva i sadašnjem shvaćanju žitelja. Način mišljenja ljudi valja promijeniti, što se ne može tako brzo promijeniti, već za to treba vremena, osobito s obzirom na prošlost. Sada je doba sazrijevanja u ekonomskom smislu kao i u etničkom. "Ovo prijelazno doba karakterizira mnoštvo nesolidnih gramzljivaca", rekao je prof. dr. Kučera, "što stvara posebne probleme, a o kojima Zapad ne vodi baš mnogo računa, ili se neće na to obazirati ili pak ne razumije".

Forum II. "Paneuropski koncepti protiv međunarodnog kriminala"

Referenti i partneri u razgovoru i raspravi bili su: prof. dr. Kurt Schelter, državni tajnik Saveznog ministarstva unutrašnjih poslova; gosp. Hermann Ziegens, predsjednik bavarskog državnog ureda za kriminal. Dr. Jaroslav Kopriva, zamjenik ministra unutrašnjih poslova Republike Češke nije mogao osobno doći, pa je njegov zamjenik, baron Kraus pročitao referat. Moderator je bio gosp. Thomas Demel, poslovni tajnik PEU-a Bavarske. Vodio se velika i živahna rasprava, jer je svima bilo jasno da se ukinućem viza i veće kontrole na graničnim prijelazima otvara mogućnost povećanja kriminala, osobito u ovo vrijeme velike razlike životnog standarda među zemljama. Sve je to još pojačano i vjerovanjem, "bajkama o bogatstvu na Zapadu" i "Dolce vita", slike koju nose u sebi žitelji tzv. "novih zemalja". To sve omogućuje ili barem djeluje na širenje posebne vrste kriminala. Osobito je porastao nelegalan prijelaz preko granica - pješačkim, planinarskim putevima s lokalnim vodičima kojima je to vrlo često bolja zarada. Izneseno je viđenje da se jedino dobro organiziranom međunarodnom, tj. europskom policijom može stati na kraj tome i tim svim pojavama današnjeg kriminala. Osobito se mora brinuti o tzv. letećim akcijama organiziranog kriminala (npr. doputuje skupina koja provaljuje, orobi i odmah "nestane" - otputi se u neku drugu zemlju, prebacuje plijen u treću ili četvrtu zemlju, itd.). U tome se osobito ističu skupine iz bivšeg Sovjetskog Saveza i Rumunjske. Zanimljive podatke su iznijeli predstavnici Bavarske. Na njenom području najveći broj kriminalnih

djela obavljaju stranci, ali ne oni strani građani koji već godinama žive i rade u Njemačkoj, već nove pridošlice. Oni predstavljaju 70 posto ukupnog kriminala u prošloj godini. Od toga otpada na ljude s područja bivše Jugoslavije 27 posto - ali valja imati na umu da tu gotovo nema Hrvata ili Slovenaca, već najviše iz ostalih republika bivše države.

Govorilo se i o tome da valja izgraditi bolji sustav rada i suradnje s graničarima, isto tako uspostaviti središnji ured za Europu. Gosp. Ziegenaus je naglasio: "Najveća je opasnost za EU, veća od vanjske političke sigurnosti, unutarnja sigurnost naših zemalja". Treba osposobiti i ojačati EUROPOL, ali i na novoj, modernoj koncepciji izgraditi njegovo djelovanje. To nije operativno tijelo, a provedbeni rad mora se prepustiti normalnoj policiji, kao i savjetodavne i informacijske, te koordinacijske dužnosti koje pripadaju EUROPOL-u. Ova potonja je osobito važna.

Valja pripaziti i na izbjeglice i turiste, jer i to su osobe koje nemaju stalan boravak i spadaju u istu skupinu, kako se to ranije i spominjalo.

Rasprava se vodila i o tome kako se u EU-u ne mogu

primiti "nove zemlje" dok ne riješe i problem kriminala, a u kriminal treba ubrojiti prekršaje i kriminalne postupke u svezi očuvanja okoliša, tj. onečišćenja okoliša, korupcije, itd. Propuštanje kriminalaca preko neke zemlje samo zato što su u tranzitu mora se apsolutno spriječiti, pa je za to bitno ustrojstvo kakvo predstavlja EUROPOL.

Tu se raspravljalo o Schengenskom ugovoru, da se mora pod svaku cijenu znatno pojačati vanjske granice. Česi su govorili o tome kako je njihov problem da imaju "Hinterland", tj. pozadinu koja seže čak do azijskih zemalja, a sve to svraća u Češku. Svi su se složili u tome da je sigurnost bitna sastavnica bez koje nema sjedinjene Europe, da je nepobitno od posebne važnosti izgraditi dobru sigurnosnu arhitekturu, a u nju spada i činovnička struktura, a o svemu tome treba otvoreno govoriti.

Nakon rasprave bila je zajednička večera u pivnici "Lerer Beutel", gdje su se članovi međusobno mogli bolje upoznati. U nedjelju, 9. studenoga, nakon svečano celebrirane mise u katedrali, održao je govor i međunarodni predsjednik PEU-a dr. Otto von Habsburg, član Europskog parlamenta (govor objavljujemo u PEU biltenu).

O činoredu je govorio
dr. Pavo Barišić, ravnatelj Instituta
za filozofiju u Zagrebu

TRIBINA

ČINOREDE ANTE STARČEVIĆA

O Starčevićevom naučavanju znanosti života, znanosti
o uređivanju ljudskih čina

Poštovane dame i gospodo, dragi paneuropski prijatelji, sa zadovoljstvom sam prihvatio poziv HPEU-a da izložim nekoliko misli o jednom izvornom hrvatskom mislitelju, državni-

ku i filozofu, koji svakako zaslužuje da se o njemu danas govori.

Odnos prema Anti Starčeviću kroz proteklih više od jednog stoljeća bio je uvijek oprečan. S jedne strane, imamo njegove učenike i sljedbenike koji su ga još za života veličali i nazivali ga izrazima kao što su "veleum" ili "mudrac hrvatskoga naroda". U pravilu, oni koji su Starčevića doista slijedili, čitali i nastojali proniknuti bit njegove poruke i tumačenje hrvatske stvarnosti i duhovnosti, bili su fascinirani misaonom dubinom, koja se otkriva u njegovu djelu. Tako imamo fascinantne izraze jednog Krležę, Matoša pa do mnogih suvremenih tumača koji, kada su rastvorivši to djelo, otkrili dubinu kakvu rijetko gdje nalazimo, i to jednog samosvojnog mislitelja koji na filo-

zofskoj i političkoj tradiciji iskazuje vlastitu misao.

Uistinu, ako pažljivije pročitate ono što Starčević u svom djelu iskazuje, začudit ćete se kada prepoznate mnoga mjesta koja vam se čine kao sastavni dio hrvatske predaje. To upravo i jest njegova veličina, što je kroz razne misaone sklopove i tradiciju pokušao iskazati ideju hrvatske običajnosti, narodno kolektivno sjećanje u obliku vlastite političke filozofije. Na sličan način kao što se u filozofiji navodi Platon, koji je u ideji države uspio sažeti narav grčke običajnosti, tako možemo povući paralelu i za Starčevića, jer je uspio sažeti narav hrvatske običajnosti i čudorednosti i iskazati je u svom djelu te dovesti do političkog pojma, da je upravo to ona politička supstancija koja jedno stoljeće najviše raspiruje ideju hrvatske države.

Medutim, osim njegova djela koja je posvećeno političkom zasnivanju zamisli državne nezavisnosti, narodne suverenosti, želio bih nešto reći o motrištu koje nije ništa manje značajno, danas možda i značajnije. Riječ je o njegovu naučavanju znanosti života, znanosti o uređivanju ljudskih čina - poigravajući se riječima, on upućuje na stari hrvatski izraz činorede. Starčević pokazuje da je

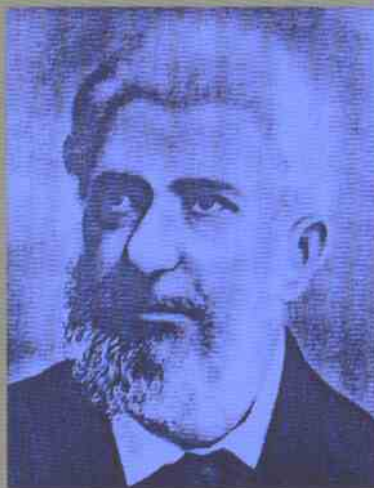
središte zanimanja i osnovna ideja koja se provlači kroz njegovo djelo - kako naučiti ljude živjeti. Oslanjajući se na filozofsku tradiciju u argumentaciji stalno ukazuje na klasična mjesta, prije svega klasičnu Platonovu, Aristotelovu etiku, dakle metafizička razmatranja o ljudskoj djelatnosti. S druge strane, jedno od glavnih mjesta na koja se nadovezuje, a što je zanimljivo u odnosu na 19. stoljeće kada prevladava grekocentrizam u klasičnom shvaćanju, Starčevićev zanos za rimskim načinom života i rimskim misliocima (tu osobito uzima za jednog od glavnih uzora Cicerona i stoike. Također, jedna od važnih sastavnica koju treba spomenuti, predstavljaju noviji filozofi i to osobito francuske provenijencije, prije svega Jean Jacques Rousseau, Montesquieu i drugi. Općenito, izražen je utjecaj francuskog duha i slobodarskih ideja Francuske revolucije. Jedna ideja koja je u okviru Habsburške Monarhije bila gotovo neprihvatljiva, ali Starčević je uzima u pozitivnom smislu i s obzirom na zagovaranje zamisli slobode, prava, ljudskih prava to je kod Starčevića prisutno i razvijeno i mogu reći da, primjerice u predstavkama Riječke županije, u adresama pisanim na kralja, možemo naći nešto što bih označio kao hrvatskom deklaracijom o nezavisnosti i ljudskim pravima. Riječ je o slobodi i to upravo po uzoru na američke i francuske deklaracije koju je pokušao iskazati na hrvatskom primjeru.

Kada u zasnivanju svog činoređa Starčević naznačuje glavni uzor prema kojem se ravna, tada on najčešće spominje jedan lik, navodi ga često kao potkrepu misli - "lik Sokrata". Upravo na Sokratovu primjeru uočava sve poteškoće i pogibelji koje dolaze od te znanosti i takva naučavanja. Naime, dok su se filozofi prije Sokrata bavili kozmološkim pitanjima, ili kako Starčević pomalo satirično naziva pitanjem o postanku svijeta i rađanju bogova, dotle nisu znali za neprijateljstvo izvan svojih drugova. Kada Sokrat stade naučavati pravu znanost koja Starčevića zanima, a to je znanost života - kako naučiti ljude živjeti, tada se tek javiše pogibelji. Kako navodi u Poslanici pobratimu D. M. u B., kada Sokrat počinje naučavati da nije dobar onaj čobanin kod kojega je blaga sve manje i ono je sve mršavije, tada mu zabraniše govoriti o čobanima. Kada počne naučavati da nije dobar onaj poglavar kod kojega se narod zatire i kvari, tada mu zabraniše govoriti o državnim poslovima. Kada se upusti u kućni život, zabraniše mu govoriti o rukotvorcima i, napokon, kada ih Sokrat stisnu svojim pitanjima, tada mu tek rekoše, što zapravo hoće: Ako ti je što stalo do glave Sokrate, ne divani s nikim ni o čemu. Starčević zaključuje, u Ateni je bilo tako nekad, a drugdje je tako i danas. I sam je na vlastitom primjeru imao prilike potvrditi pogibelji toga naučavanja. Sam je bio i na sudu i u zatvoru nekoliko puta, svjedočeći to naučavanje i istinsku znanost života, navlastito činorede.

Po postojanom načinu svjedočenja svojih političkih, moralnih i uopće filozofskih nazora Starčevića su još za života prozvali "hrvatskim Katonom". Dakle, Katon - lik

onog starodrevnog Rimljanina koji se protivi uvođenju problematičnih novotarija i novih običaja u rimski svijet. On zagovara stare rimske običaje. Na sličan način i Starčević se suprotstavlja štetnim pojavama u tadašnjem političkom životu u Hrvatskoj, a poziva se na drevne običaje. U tom sklopu razlaže značenje tradicionalnih kreposti, stožernih vrijednosti koje služe kao polazište da bi se mogao izgraditi pravedan život u slobodnoj političkoj zajednici. Osobito ukazuje na poštenje, čestitost, radnost, slogu itd. To su ključne moralne vrijednosti koje mu služe kao polazište da bi mogao zasnovati politiku.

Nasuprot tendenciji koja je u 19. stoljeću posvuda uhvatila maha, pozitivizmu koji razdvaja sferu etike od politike, dakle koja političko izdvaja od utemeljenja u normama pravednoga djelovanja, Starčević se vraća klasičnoj tradiciji, polazištu koje je slijedio od grčke filozofije, od Aristotela, i koje smatra dominantnim i jedino ispravnim za prosuđivanje političkoga. Za izgraditi pravednu političku zajednicu u kojoj se otvara prostor slobode za svakog njezinog člana moguće je tek na onim načelima koja su zasnovana na znanosti života, na etičkim načelima, na činoredu. Starčević, pri tome, da bi iskazao svoja vlastita načela, ne piše znanstvene i filozofske rasprave nego poput Sokrata u pravom smislu propovijeda na trgu, u Saboru, drži govore na skupštinama itd. i u svim prilikama nastoji prenijeti u živo svoje naučavanje.

Dr. Ante Starčević

Kada danas prosuđujete Starčevićev politički program, on je utemeljitelj Stranke prava i napisao je 1871. godine najpoznatiji politički spis koji se navodi pod imenom "Naputak za pristaše Stranke

prava", nećete tu naći politička načela u današnjem smislu riječi ni politička načela koja su se u to doba drugdje nalazila, nego su izložena u trideset točaka moralna načela djelovanja kao pretpostavka za ostvarenje političke slobode. Dakle, to je svojevrsni etički kodeks pravila ispravnoga življenja u političkoj zajednici. Ističu se tri stožerne kreposti od kojih bi se svaka mogla posebno analizirati: radnja, štednja i sloga. To je osnova života u zajednici, iza toga slijede pravica i nepodmitljivost.

Čest je motiv u Starčevićevim djelima problem korupcije odnosno podmitljivosti i zagovaranje nepodmitljivosti. Koliko god na prvi pogled izgledaju kao čista moralistička načela, koja nemaju izravne veze s politikom, Starčević zna da itekako za utemeljenje pravedne političke zajednice ona čine pretpostavke bez kojih se ne može. Fenomen korupcije često raščlanjuje u svojim satiričnim spisima, jer zna da je upravo za modernu državu od velike važnosti kako će se prema tome odrediti. Starčević pokazuje da preveliki nagon za posjedovanjem može biti jedna od ključnih zapreka za ostvarenje općega dobra, a bez općeg dobra nema političke zajednice ni prostora političke slobode ni za zajednicu ni za pojedince koji u njoj žive.

Zato u satiri kada se služi neobičnim kovanicama i izrazima "Slavoserbi" i "Mađarolci", govori o pojmu dvostrukih robova, ljudima sužanjske naravi koji su spremni

prodati sva svoja načela za novac. S tog stajališta pokazuje da je glavno prokletstvo i usud koji prati Hrvatsku što su dominirali ljudi takve naravi koji su uvijek bili spremni za novac, položaje i povlastice prodati moralna i politička načela i na taj način onemogućiti ostvarenje slobode. Slobodna zajednica može se zasnovati samo s onim ljudima koji su postojani i koji se ne daju potkupiti i nisu u tom smislu ropske naravi.

Kada govori o zasnivanju države, činoredna je osnova i potka pretpostavka da bi se postigla prava svrha života u političkoj zajednici, u državi u kojoj se ostvaruje sloboda svakog člana te zajednice, svake "duše". Ne pita se pri tome koliko je u nekoj državi članova, koliko je ona velika, nego je li svaka od njih slobodna, ili neka možda nepravedno trpi. To je glavno načelo koje država treba ostvariti, a to može tek na ovoj sponi koja slijedi klasičnu aristotelovsku postavku o jedinstvu etičkoga i političkoga, o povezanosti koja omogućuje ne samo preživljavanje u zajednici nego i dobar život u smislu moralno dobrog života. Kada govori o načinu kako se može država pravedno zasnovati, Starčević se poziva na Plutarha i prema njemu gradi vlastito polazište. Ako se pravo sjeća, Plutarh je na jednom mjestu kazao: "Lakše ćeš saizdati grad u zraku, nego državu bez vjere u Boga". A Starčević na to dodaje: "Lakše ćeš saizdati grad u zraku nego državu ne samo bez vjere u Boga, nego i u poštenje, krepost i u zaslugu za općenito dobro i kaznu za opaka djela" itd. Jer, država koja se gradi na sablazni i nepravdi, to zapravo nije država koja može omogućiti ostvarenje slobode, nego ona je tek prava kada omogućuje ideju slobode. Takvo je shvaćanje najbolje iskazano načelom Aurelija Augustina u stavu: gdje je država, tu mora postojati pravednost, a gdje nema pravednosti, tu nema ni države. Jer, što bi bile države, kad ne bi bilo pravednosti. Zapravo, bile bi velike razbojničke bande. Glavno je načelo kako pravedno ustrojiti zajednicu, a pravedno je se može ustrojiti samo na činorednim načelima, stožernim krepostima. Važni su pojedinci koji sami dođu do moralnog stupnja slobode da mogu stvoriti slobodnu političku zajednicu.

Starčević je svjestan da se sloboda ne postiže izvanjskim osvajanjem, nego je ona nešto što se mukotrpno izgrađuje među članovima zajednice i zato ugrađuje načela činoreda u politički program. U traganju za pravednim poretkom poseže za motivom koji je jedan od iskonskih motiva prava, a to je pitanje o načinu suprotstavljanja sili. Kako se suprotstaviti sili, da li jednako silom ili na drugi način? Starčevićev je odgovor, jedino pravom. I sam je osvjedočen u tu snagu prava i pravednosti, čak i onda kada ga sila poništava ili gazi. Npr., u prologu poznata Hamurabijeva zakonika pojavljuje se motiv da su postavljeni

zakoni očitovanje božanske zapovijedi na zemlji o pravednom životu u ljudskoj zajednici i postavljeni zakoni zapravo su prosijavanje svjetla pravednosti na zemlji. To pravedno svjetlo ima dvostruku zadaću, jedno je kazniti zločince i uništiti opačine, a drugo je još važnije; kako onemogućiti jačemu da gazi i uništava pravo slabijega. Zapravo je to jezgra Starčevićeve pravaške ideje, odnosno filozofije prava. Tu je on doista originalan mislilac u iznalaženju osebnije argumentacije. Teško je naći primjera u Europi političkih stranaka s programom kakav je on zacrtao pod nazivom Stranka prava. Kada postavimo pitanje, što znači u tom okviru, pojam prava, onda treba posegnuti za motivima iz kojih crpi sam Starčević, pozivajući se na ideju koja je došla do izražaja u Francuskoj revoluciji, u Rousseauovoj filozofiji, zamisao o otporu prava protiv vladavine sile, samovolje i bezakonja. Starčević polazi od uvjerenja da je uzboj protiv nezakonite sile dopušteno sredstvo i za njim se mora pravedno posegnuti. Tu se bitno Starčević razilazi od kasnijeg velikana hrvatske političke pozornice, Stjepana Radića, i izričito se suprotstavlja "tolstojizmu". Starčević oponira njegovu trpnom držanju i neotporu protiv sile i zla s ironičnim pitanjem: pitao bih ja tu odličnu glavu (misli na Tolstoja), da li bi se suprotstavio vukovima kod stada ili razbojniku u kući? Jer, tu je upravo motiv da se sili mo-

KRATKE OBAVLJESTI

Dana 2. prosinca 1997. godine održana je vrlo uspješna i vrlo dobro posjećena tribina s mr. Nenadom Pergesom, ministrom gospodarstva u Vladi RH. Detaljan osvrt na tu tribinu bit će objavljen u idućem broju GLASA PANEUROPE.

Najavljujemo našu sljedeću tribinu 18. prosinca 1997. godine s Paterom Bonaventurom Dudom i temom "Ususret Božicu 2000. godine". Poslije tribine bit će otvorenje izložbe akademskih slikara Branke i Miroslava Šuteja.

ra pravedno suprotstaviti i da sila na kraju sama sebe poništava, upravo svjedočeći načela pravednosti.

Ali, pri tome je Starčević dakako svjestan i činjenice koju je Machiavelli izvukao iz načela povijesti. Prispodobljuje to na primjeru poznatoga proroka Savanarole, tvrdeći da propade prorok koji ne imade oružja. Dakle, na kraju i pravedno načelo mora imati primjeren način na koji se može svjedočiti.

Nakon predavanje uslijedila je diskusija.

SIEMENS

Izdaje: HRVATSKA PANEUROPSKA UNIJA, Zagreb, Jurišićeva 1a • Redakcijski kolegij: Božica Barišić, Jasna Čmelić, prof. Fredi Kramer, novinar • Željko Obad, prof., novinar • Glavni urednik: Fredi Kramer, novinar • Lektor: Marijan Ričković, novinar • Uredništvo: Zagreb, Jurišićeva 1A, telefoni: 385 1 4813435, 4813451, Fax: 4813453 • Tisak: DAROLIM • Priprema: SPOMIK d.o.o.

*Radostan Božić
i blagoslovljenu
1998. godinu*

želi Vam

*Hrvatska
paneuropska
unija*